

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בשלה תש"פ לפ"ק

בעיר פאלם ספרינגס

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויזן - גליון אלף קמ"ח

ואת כל העודף הניחו לכם למשמרת עד הבוקר (טו-כג). ויש להבין למה אמר 'כל העודף', הוי ליה למימר עומר אחד היום, ועומר השני הניחו על מחר.

ה) והעומר עשירית האיפה הוא (טו-לו). בגמרא (עירובין פג:) מכאן אמרו, האוכל כמדה זו הרי זה בריא [שאוכל כל צרכו] ומבורך [שאינו אוכל יותר מדאי], יתר על כן רעבתן, פחות מכאן מקולקל במעיו ע"כ. ויש להבין דאם כן בשבת שיש מצוה וקראת לשבת עונג (ישעיה נח-ג), ויש להרבות במאכלי שבת (עיי' שבת קיט.), ומה גם שהוצרך להשאיר ממאכלו גם על סעודת מוצאי שבת, וכמאמרם (שבת קיט:) לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת ע"ש. אם כן הוצרך לאכול בשבת עוד פחות יותר ממה שאוכל בימות החול.

ו) בגמרא (יומא עה.) טעם כל המינין טעמו במן. והכתוב אומר והיה טעמו כטעם לשד השמן (במדבר יא-ח), מה שד זה, תינוק טועם בה כמה טעמים [שהאשה אוכלת], אף המן כל זמן שישראל אוכלין אותו, מוצאין בו כמה טעמים ע"כ. ויש להבין וכי ישראל בעלי תאוה הן, שנעשה להם ניסא למגנא להתענג בתענוגי מאכל, אתמהא.

*

ונראה בהקדם לבאר מה שנאמר במכת ברד, והחטה והכסמת לא נכו כי אפילות הגה (ט-לב). וברש"י כי אפילות, פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו (תנחומא טו) ע"כ. ויש להבין כי לשון 'כי' היא נתינת טעם על מה שלא לקו,

ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ויוצא העם ולקטו דבר יום ביומו, למען אנסנו הילך בתורתי אם לא (טו-ד). ויש להבין מה היה הנסיון בזה. ואם כפירוש רש"י אם ישמרו מצות התלויות בו, אם כן כל התורה כולה נסיון להאדם אם ישמרנה, ולמה הדגיש זה כאן.

ב) ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא, כי לא ידעו מה הוא, ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה (טו-טו). ויש להבין כיון שלא ידעו מה הוא למה קראוה בתואר מן. וכמו שנאמר גם להלאה, ויקראו בית ישראל את שמו מן (טו-לא). וברש"י פירש מן הוא, הכנת מזון הוא ע"כ. וצריך ביאור כי מזון ממש הוא ולא הכנת מזון.

ג) ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העומר לאחד, ויבואו כל נשיאי העדה ויגידו למשה (טו-כב). וברש"י שאלוהו מה היום מיומים. ומכאן יש ללמוד שעדיין לא הגיד להם משה פרשת שבת, שנצטוה לומר להם והיה ביום הששי והכינו וגו', עד ששאלו את זאת, אמר להם הוא אשר דבר ה', שנצטויתי לומר לכם ע"כ. ובאור החיים הק' דקדק איך יכבוש ח"ו נבואתו וכו'. ואין לומר כי ח"ו שכח מצות ה', אם כן נחוש לו גם כן ששכח ממה שנצטוה ועדיין שכוח ח"ו וכו' ע"ש.

ד) ויאמר אליהם הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קודש לה' מחר, את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו,

ויותר יוצדק לומר 'ואפילות הנה'. וגם מהו הלשון פלאי פלאות נעשו, לשון רבים, הלא זהו רק פלא אחת.

בשורשם טבוע בהם להעשות ממנה פלאי פלאות, לטעום בהן טעם מן עד ירידת המן לחם מן השמים.

*

והנה כאשר ירד המן, ולא ידעו ישראל מה הוא, ויאמר משה אליהם 'הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה', זהו דומיא הלחם אשר זה שלשים יום נתן לכם ה' לאכלה, שהיו טועמין טעם מן בהעוגות שהוציאו ממצרים, וזהו דומיא אותו לחם, אלא עד עתה היו לחם מן הארץ, ועתה הוא לחם מן השמים.

ואמר הכתוב ויאמר איש אל אחיו מן הוא, כי הנה טעם המן שטעמו בהעוגות, היה מיום ט"ו ניסן בעצם היום (יב-מא), שהוא חצות היום, עד ט"ז אייר בבוקר. וכאשר נחשוב מספר השעות שיש בימים הללו, הרי זה עולה שבע מאות וארבעים שעות [כי מיום ט"ז ניסן עד סוף ט"ו אייר יש שלשים יום שלימות, כי חודש ניסן לעולם מלא (שבת פז)], והם שבע מאות ועשרים שעות. ושש שעות מיום ט"ו עד הלילה. ומליל ט"ז אייר עד נץ החמה בבוקר יש עוד כ"ד שעות, והם עולים ביחד שבע מאות וארבעים]. וזהו כמספר מ"ן, (כי אות ן' ממצפ"ך עולה שבע מאות). ולכן כאשר טעמו ישראל את הלחם היורד מן השמים אמרו מ"ן הוא, שיש לו אותו הטעם שהרגשנו בהעוגות שהוציאנו ממצרים, ואכלנו ממנה מספר השעות של מ"ן.

*

והנה במהותו של המן, איתא בגמרא (יומא עה:): לחם אבירים אכל איש (תהלים עח-כב), לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי רבי עקיבא. וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר להם צאו ואמרו לו לעקיבא, עקיבא טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר (דברים ט-יח) לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, אלא מה אני מקיים אבירים, לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים ע"כ. וביאר ברמב"ן (טז-י) דברי רבי עקיבא, שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, וכן דרשו (שמ"ר לב-ד) ואתה מחיה את כלם (נחמיה ט-י), מחיה לכלם. ועליו נאמר (קהלת יא-י) ומתוק האור, ששיגו בו באור טוב טעם. והמן הוא

ויש לומר כי הכתוב אומר, ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וגו' (טז-לה). ובגמרא (קידושין לח.) וכי ארבעים שנה אכלו, והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו, [כי בששה עשר באייר המן התחיל לירד], אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן ע"כ. ואם כן זה היה נס עצום הרבה יותר מירידת המן לחם מן השמים, כי הכתוב אומר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם (שמות יב-לט), אם כן לא היה עמהם עוגות רק לסעודה אחת, וממנה אכלו שלשים יום, ואם כן היה להם גם נס שאכלו קמעא ומתברך במעיו, לא כן המן ירד להם עומר יום יום, ולא היה נס בכמות. ולא עוד אלא בהמן טעמו כל הטעמים, ואין זה חידוש שהרי לחם מן השמים הוא, אבל לטעום טעם מן בלחם גשמי מן הארץ הוא חידוש יותר. והיא באמת פליאה איך בא ללחם גשמי טעם כל מיני מאכלים שבעולם.

ויש לומר על פי מה ששמעתי בשם מרן אדמו"ר מקלויזענבורג זצ"ל בטעם שהחטה והכסמת לא נכו, כי מכת ברד היתה בחדש אדר (רמב"ן יד-ד), והרי ישראל היו עומדים אז סמוך ליציאתם, שנצטוו ומצות על מרורים יאכלוהו (יב-ח), ואם כן הוצרכו לחטים לאכילת מצה, על כן החטה והכסמת לא נכו, כדי שיהיה להם למצת מצוה שמורה משעת קצירה ע"כ. ואם כן הקב"ה שהוא יודע עתידות, וקורא הדורות מראש, כבר ידע אז כי החטים הללו במצרים שמורים לישראל לעוגות מצות, אשר ממנה יוצרכו לאכול בדרך נס שלשים יום עד ירידת המן, ולטעום בהם טעם מן. על כן בתחלת בריאתם וצמיחתם ירדה עליהם אור קדושה מלמעלה שלא יוצמחו בדרכי הטבע, כדי שיוכל להשתלשל ממנה נסים ופלאות רבות. ולכן לא הוכו מהברד שמכלה רק דברים טבעיים, ולא החטה והכסמת שיש עליהם קדושה עליונה, והם מוכנים ועומדים לנסים ופלאות. וזהו שאמר הכתוב, 'והחטה והכסמת לא נכו', ואמר בטעמו, 'כי אפילות הנה', אין הם חטים טבעיים, אלא

שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה, כי תענוג עולם הזה הוא רק נשתלשל מאור העליון של זיו השכינה, ואם כן על כרחך שקורת רוח בעולם הבא עולה על כל תענוגי עולם הזה. ואם כן אכילת המן במדבר, היה להם להכנה לאכילתם בעולם הבא, לחם שמלאכי השרת אוכלין, כי שניהם שורשם חד הוא. וזהו שאמרו איש אל אחיו 'מן הוא', הכנת מזון הוא, כי זהו ההכנה להמזון שנאכל בחיי נצחיים בעולם הבא, כי עולם הזה הוא כפרוזדור בפני העולם הבא (שם ד-טו), הכנה להכנס לעולם הבא, והתקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטקלין.

*

והנה יתכן לומר כי הגם שבמן היו כלול כל הטעמים, מכל מקום לא כל אחד הרגיש טעמו בשה, אלא כל אחד לפי מדריגתו והודככות חומרו היה מרגיש יותר. וכמו שבמאכל גשמי, מי שהוא בריא מרגיש יותר תענוג אכילתו, והחולה או שמעיו מקולקלים מרגיש טעמו פחות יותר, כן היה במאכל הרוחני של המן, מי שהיה צדיק במעשיו, שנזדכך גופו, ונשמתו היתה מאירה, כאשר היה טועם מהנאת זיו השכינה היה מתענג בו כל הטעמים, לא כן מי שנשמתו היתה פגומה, ויש מסך המבדיל בינו לבין קונו, לעומת זה לא הרגיש בהמן כל הטעמים. - ויש לומר דלכן הוזהר הכתוב טעם המן, שהוא דומה לשדים של אשה שהתינוק יונק מהם, שטעם החלב משתנה לפי מצבו של האם, איזה מאכלים אכלה מקודם. כן גם המן נשתנה טעמו לפי מצבו של האדם האוכלו.

ויסופר על הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זצ"ל שאמר פעם בעת שהיה יושב בסעודת שבת קודש, תאמינו לי שעשיר בעושרו, ובעלי עבירה בתאותיו, לא מרגיש כל כך תענוג, כמו שאני מרגיש בעת שאני אוכל פצעי לכבוד שבת ע"כ. וכמובן שהרגשת טעם ותענוג כזה, לא יתכן רק במי שנפשו מזוכך, וחומרו נתהפך לצורה.

ומצינו כיוצא בה, שהיה חילוק באכילת המן לפי סוג האדם, וכמאמרם (יומא עה.) כתיב (במדבר יט-ט) וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו [אלמא בתוך

מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת נזונין מדבר אחד. ורבי ישמעאל תפשו, מפני שקיומם אינו בדבר המתגשם מתולדת האור, שהרי קיומם באור העליון עצמו. ומפני זה היו מוצאים טעם במן מכל מה שירצו, כי הנפש במחשבתה תדבק בעליונים ותמצא מנוח חיים ותפק רצון מלפניו עכ"ל.

וביאורו שכל דבר בשמים ובארץ שואב חיות שמעמידו ומקיימו. ובעלי חיים בארץ נזונין ממאכלי גשמיות, ומלאכי השרת נזונין מזיו השכינה, שאין בני אדם בחומר גשמי יכולים לזון ממנו. אבל בהמן נשתלשל הנאת זיו השכינה, ונתרכז במאכל גשמי של זרע גד לבן האור העליון ההוא, ונמצא שאוכלי המן היו נזונים מאותו מקור שממנו נזונים מלאכי השרת, וממילא מובן מה שהיו טועמין בהמן כל הטעמים שבעולם, כי בזיו השכינה יש תענוג כל הטעמים, שהרי כל הבריאה כולה נשתלשל מזיו דיבורו ית"ש. ואם כן זהו טבעו של המן, שהוא זיו השכינה, להיות כלול בו כל סוגי הטעמים והנאה שיש במציאות בעולם.

ואיתא במכילתא, היום לא תמצאוהו בשדה (טז-כח), היום אין אתם מוצאים אותו, אבל אתם מוצאים אותו לעולם הבא ע"כ. וביאר ברמב"ן (הנ"ל) כי זה יסבול שני פירושים, שנאמר שיהיה בבני העולם הבא מי שלא הגיעה מעלתם ליהנות תמיד מזיו השכינה, ויהיה קיומם בדבר המתגשם מן הזיו ההוא, כמעלת דור המדבר שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (במכילתא לעיל טו-ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו שהוא המן. ויותר נכון שרמו הכתוב לדברי רבי אלעזר בן חסמא במלת היום, שבני העולם הבא יהיה קיומם ביסוד המן שהוא הזיו העליון, כמו שאמרו (ברכות יז.) אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם והן נהנין מזיו השכינה, ובני העולם הבא יתקיימו בהנאתן מזיו השכינה בהדבקם בו בעטרה שבראשם ע"כ.

ואם כן חיי הנשמה בעולם הבא הוא מזיו השכינה דוגמת המן, ודוגמת מלאכי השרת. ולכן אמרו (אבות ד-יז) יפה

בהמן שמהותו לחם מן השמים, תענוג מזיו השכינה, בודאי שביום השבת היה משונה בריחו וטעמו.

ומעתה יש לומר, דבודאי מסר להם משה דברי ה', שביום הששי ירד לחם משנה, והיה משנה על אשר ילקטו יום יום, אמנם לא ביאר להם שיהא גם משונה הלחם משאר הימים (ואולי לא נמסר זה גם למשה מתחלה). ולכן ביום הששי כאשר לקטו 'לחם משנה', לחם משונה בטעם וריח, וגם 'שני העומר לאחד', ויבואו כל נשיאי העדה ויגידו למשה, אשר חוץ ממה שירד להם שני העומר לאחד, הוא גם לחם משונה.

ועל זה השיב להם משה, 'הוא אשר דבר ה' שבתון, שיום השבת קודש הוא נשפע מ'שבת קודש לה' מחר', יש מחר לאחר זמן, מעולם הבא שהוא יום שכולו שבת, כי יום השבת היא אחד מששים בעולם הבא, ולכן בהמן שהוא מאכל עולם הבא, טעמו וריחו משונה כאשר אוריה של עולם הבא מתפשטת למטה בתחתונים.

ומעתה יש לומר, כיון דנשתנה המן בשבת מימות החול, על כן היה משביע אכילת המן בשבת גם בפחות משיעור עומר שהיה נצרך בכל יום, והיה די לקיום הגוף גם למחצה ולשליש, ולא הוצרכו לעומר שלם על יום השבת. אך בהיות שיש חיוב עונג בשבת, להרבות במאכלי מעדנים, וגם הוצרכו לאכול ממנו לסעודת מלוה דמלכה, על כן ירד גם ליום השבת עומר שלם. ואם כן נשאר בכל שבת עודף מכיון שלא הוצרכו לאכילתם כל כך. על כן אמר להם 'ואת כל העודף, מה שישאר לכם מהמן עודף בכלות השבת, הניחו לכם למשמרת עד הבוקר', תוכלו לאכול ממנו עוד במוצאי שבת, עד הבוקר של יום ראשון, וכמו שנצטוו איש אל יותר ממנו עד בוקר.

ואם כנים הדברים, אז נפשט מזה ספיקו של הגה"ק בעל אמרי אמת מגור זצ"ל, שנסתפק אם היה איסור להותיר מהמן שירד בערב שבת, דיתכן שכיון שהותר להשאיר ממנו עד בוקר יום השבת, לא נאסר להותיר ממנו עוד גם לאחר זמן ע"כ. ■

המחנה יורד], וכתוב (שמות טז-ד) ויצא העם ולקטו [יציאה מחוץ למחנה משמע], וכתוב (במדבר יא-ח) שטו [משמע למקום רחוק], הא כיצד, צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו. כתוב (שמות טז-ד) לחם [משמע אפוי], וכתוב (במדבר יא-ח) עגות [משמע קודם אפייה], וכתוב (שם) וטחנו, הא כיצד, צדיקים לחם, בינונים עגות, רשעים טחנו בריחים ע"כ. וכמו כן מסתבר שהיה חילוק ביניהם בהרגשת תענוג זיו השכינה שהיתה מרוכזת בתוך המן.

ואם כן כל אחד מישראל היה יכול לנסות עצמו יום יום באיזה מדריגה הוא עומד בעבודת קונו. כי המן לא היה שוה אצל כולם, אלא חלוק היה בין צדיקים ובינונים ורשעים, הן במקום ירידתו, והן במהותו, והן בהרגשת טעמו. וזהו שאמר ה' למשה, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ולקטו דבר יום ביומו, 'למען אנסנו הילך בתורתנו אם לא', יהיה זה להם מבחן תמידי לנסות עצמם באיזה מדריגה הם עומדים.

*

והנה על שבת ירד 'לחם משנה שני העומר' לאחד (טז-כב). ופירש רש"י שאין זה כפל לשון, אלא לחם משנה פירושו לחם משונה, אותו היום נשתנה לשבח בריחו וטעמו ע"ש. והענין הוא, כי בהיות המן הוא לחם מן השמים, מאכל עולם הבא, אלא שנשתלשל בתוך דבר גשמי זרע גד. והרי שבת היא אחד מששים בעולם הבא (ברכות נז), ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, אם כן יורדת בכל שבת למטה בעולם קדושת ותענוג עולם הבא, על כן ניתוסף בהמן טעם לשבח בריחו וטעמו, משורשו למעלה שהלחם בא מעולם הבא.

והרי גם במאכלי שבת הגשמיים אמרו חז"ל (שבת קיט.), אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה, מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף. אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף. אמר לו תן לנו הימנו. אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו ע"כ. ואם כן מכל שכן